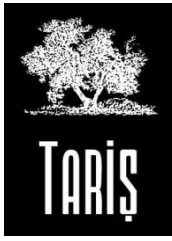

KÜRESEL AKTÖRLER OLARAK KOOPERATİFLER

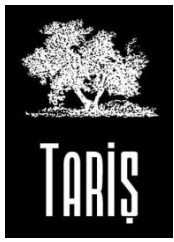
EGE EKONOMİK FORUM
13-14 KASIM 2019
İZMİR

S.Güngör Şarman
Tariş Zeytin ve Zeytinyağı
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
Genel Müdürü

Ülkemizde Kooperatifler

- Anayasa ve çeşitli kanunlarla düzenlenmiştir. (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri Hakkında Kanun, 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu, Türk Ticaret Kanunu)
- Özel hukuk tüzel kişisidir.
- Kamu kuruluşu olmamakla beraber kolektif bir yapıya sahiptir.
- Piyasa mekanizması içinde faaliyet göstermektedir. Ancak, kâr maksimizasyonu amaçlı değildir.
- Kaynakları verimli kullanarak toplumsal refahı artırmayı hedefler.

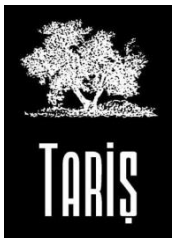

Sayısal Durum

İlgili Bakanlık	Kooperatif Türleri	Kooperatif		Birlik		Merkez Birliği	
		Sayı	Ortak	Sayı	Koop.	Sayı	Birlik
TB	TÜRKİYE KOOP	-	-	3	55	11	185
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	1 Konut Yapı Kooperatifi	23.734	1.116.290	172	5.385	4	51
	2 Küçük Sanayi Sitesi Yapı Koop.	980	132.169	5	2.460	-	-
	3 Toplu İşyeri Yapı Kooperatifi	1.092	79.938	6	66	-	-
	Ara Toplam	25.806	1.328.397	183	7.911	4	51
Tarım ve Orman Bakanlığı	1 Pancar Ekicileri Kooperatifi	31	1.409.721	1	31	-	-
	2 Tarım Kredi Kooperatifi	1.625	907.233	17	1.625	1	17
	3 Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	6.815	748.624	84	4.741	5	95
	4 Sulama Kooperatifi	2.446	299.264	13	677	1	13
	5 Su Ürünleri Kooperatifi	557	30.652	17	232	1	14
	Ara Toplam	11.474	3.395.494	132	7.274	8	139
Ticaret Bakanlığı	1 Kredi ve Kefalet Kooperatifi	992	670.947	32	961	1	32
	2 Tarım Satış Kooperatifi	295	300.357	13	278	-	-
	3 Tüketim Kooperatifi	2.036	169.887	8	66	1	9
	4 Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	5.522	163.456	37	513	1	17
	5 İşletme Kooperatifi	720	112.605	1	7	-	-
	6 Temin Tevzi Kooperatifi	250	23.139	2	10	-	-
	7 Üretim Pazarlama Kooperatifi	450	19.355	2	19	-	-
	8 Turizm Geliştirme Kooperatifi	332	17.161	2	20	-	-
	9 Yardımlaşma Kooperatifi	18	10.091	-	-	-	-
	10 Karayolu Yolcu Taşıma Koop.	548	8.837	1	7	-	-
	11 Küçük Sanat Kooperatifi	225	7.544	5	14	-	-
	12 Karayolu Yük Taşıma Kooperatifi	122	3.588	-	-	-	-
	13 Eğitim Kooperatifi	58	3.020	-	-	-	-
	14 Yaş Sebze Meyve Paz. Kooperatifi	29	2.965	-	-	-	-
	15 Gayrimenkul İşletme Kooperatifleri	158	3.000	-	-	-	-
	16 Kadın Girişimi Üretim ve İşl. Koop.	113*	1.476	-	-	-	-
	17 Tedarik ve Kefalet Kooperatifleri	8	606	-	-	-	-
	18 Hamal Taşıma Kooperatifleri	7	529	-	-	-	-
	19 Yayıncılık Kooperatifleri	22	513	-	-	-	-
	20 Deniz Yolcu Taşıma Kooperatifleri	27	506	1	7	-	-
	21 Yenilenebilir Enerji Üretim Koop.	39	651	-	-	-	-
	22 Pazarcılar Kooperatifleri	7	438	-	-	-	-
	23 Sigorta Kooperatifleri	5	603	-	-	-	-
	24 Hizmet Kooperatifleri	19	288	-	-	-	-
	25 Bilimsel Ar-Ge Kooperatifleri	7	72	-	-	-	-
	26 Sağlık Hizmetleri Kooperatifleri	2	53	-	-	-	-
	27 Fikri Mülk. Hak.ve Pro. Dan. Koop.	3	21	-	-	-	-
	28 Deniz Yük Taşıma Kooperatifleri	1	9	-	-	-	-
	29 Kalkınma Kooperatifleri	1	7	-	-	-	-
	30 Basın Yayın İletişim Kooperatifleri	-	-	-	-	-	-
Ara Toplam	12.016	1.521.724	104	1.902	3	58	
Genel Toplam	49.296	6.245.615	420	17.119	15	248	

Kaynak: ÇŞB, TOB, TB

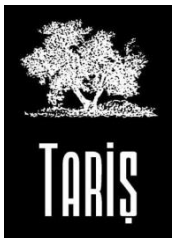
* Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi sayısı 113 olmakla birlikte kadın girişimciler başka kooperatif türlerini tercih ederek de kooperatifler kurmaktadır. Bu kooperatiflerin de dahil edilmesiyle ülkemizde hali hazırda faaliyet gösteren kadın girişimciler tarafından kurulmuş kooperatif sayısı toplam 197'ye ulaşmaktadır.

Sayısal Durum

- Yaklaşık 6.246.000 ortağıyla, 38 farklı türde, 49.296 Kooperatif bulunmaktadır.
- En yaygın türü olan yapı kooperatifleri toplam sayının % 52'sini oluşturmaktadır.
- Tarımsal amaçlı kooperatiflerin oranı % 23'tür.
- Diğer alanlarda faaliyet gösterenlerin oranı ise % 25'tir.
- İtalya'nın ardından en çok kooperatife sahip ikinci Avrupa ülkesi olmamıza karşın **ortak sayısı** (Fransa, Almanya, Hollanda), **çalışan sayısı** (Fransa, İtalya, Almanya) ve **yıllık ciro** (Fransa, Almanya, İtalya) sıralamalarında Ülkemiz Kooperatifleri ilk üç ülke arasında yer almamaktadır.

Ülkeler	Ortak Sayısı	Çalışan Sayısı	Yıllık Ciro
Fransa	26.106.829	1.217.466	307 milyon Avro
Almanya	22.200.000	860.000	195 milyon Avro
İtalya	12.620.000	1.150.200	150 milyon Avro
Hollanda	16.912.900	126.797	81 milyon Avro

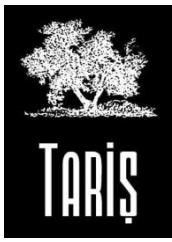

Kooperatif İstatistikleri

Dünyada:

- 145 ülkede 1 milyarın üzerinde ortak ve müşteriye sahip yaklaşık 3 milyon kooperatif bulunmaktadır.
- Sahip oldukları toplam varlıkların değeri 19,6 trilyon Dolar'dır.
- Dünya genelinde Kooperatiflerin yıllık geliri 2,98 trilyon Dolar'dır.
- İstihdam edilen kişi sayısı 300 milyonu bulmaktadır.
- Dünyanın en büyük 300 kooperatifinin %35'i tarım, %32'si sigorta, %19'u toptan ve perakende ticaret, %8'i bankacılık ve finansal hizmetler ve %6'sı da diğer alanlarda faaliyet göstermektedir.

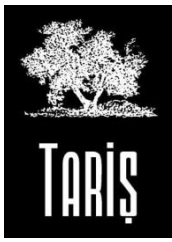

Kooperatif İstatistikleri

Avrupa'da:

- 141 milyonu aşan ortağa sahip 250 bin kooperatif işletmesi bulunmaktadır.
- Avrupa nüfusunun %17'sinden fazlası bir kooperatif ortağıdır.
- Hollanda'da her bir kişi en az bir kooperatifin ortağıdır. Finlandiya'da nüfusun %85'i bir kooperatife ortaktır.
- 5,4 milyon kooperatif çalışanı vardır.
- Yıllık ciro 1 milyar Avrodan fazladır.
- Kooperatif sayısına göre en geniş sektörler sanayi ve hizmetlerdir. Yıllık iş hacmine göre sıralama yapıldığında ilk sırayı % 39'luk payla tarım sektöründeki kooperatifler oluşturmaktadır.
- Tarım kooperatiflerinin yıllık cirosu yaklaşık 350 milyon Avro'dur.
- Tarımsal kooperatiflerin kendi ülkelerindeki Pazar payları, Finlandiya'da % 75, Hollanda'da % 70, Danimarka'da % 65, İspanya'da % 45'tir.

Sürdürülebilir tarımsal üretimin yaygınlaştırılması ve kırsal kalkınma

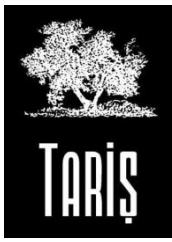

Yaratılan gelirin büyük bölümünün küresel şirketlere doğru akması toplumları huzursuz etmektedir. Ekonomik sorunlar, artan eşitsizlikler, bölüşümde dengesizlikler, gıda güvenliği kaygısı, insanların refah seviyesinin düşmesi başta tarım sektöründe olmak üzere kooperatifleşmenin önem ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Nitekim Dünya Bankasının 2008 yılı Tarımsal Gelişme Raporunda, çiftçilerin tarımsal ve pazarlama kooperatifleri halinde örgütlenmeleri ve tarımsal ürünlerin üretim, işleme ve pazarlamasını kooperatifler yoluyla yapmaları önemli görülmektedir.

Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerdeki üreticiler için anahtar model olan kooperatifçilik, ABD, Fransa, İngiltere, İtalya gibi gelişmiş ülkelerde de başarılı uygulamalar sergilemektedir.

Kaliteyi, teknolojiyi, katma değeri öne çıkaran bilimsel iletişime açık kooperatifler geleceği kucaklayacaktır.

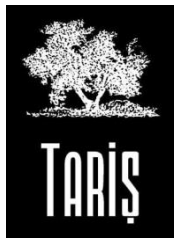
Sürdürülebilir tarımsal üretimin yaygınlaştırılması ve kırsal kalkınma

Kooperatifler;

- Tarımsal kapasitenin akılcı yollarla geliştirilmesinde etkilidir. Organik/ekolojik tarımı, dolayısıyla güvenli gıda üretim ve tüketimini gerçekleştirmeye hizmet eder.
- Gübre, enerji, tarımsal makine, ilaç, tohumluk fide/fidan ve damızlık hayvan gibi tarımsal girdileri ekonomik yöntemlerle temin eder, etkin biçimde kullanılmasını ve pazarlanmasını gerçekleştirir.
- Çiftçilerin refahını artırır.
- Kırsal kalkınmanın başarılı olabilmesi kooperatiflerin başarısıyla doğrudan bağlantılıdır.
- Kırsal kalkınma; sadece tarımsal üretimin yaygınlaştırılmasından ibaret değildir. Ekonomik ve sosyal desteklerle kırsalı yaşanabilir duruma getirmek gerekir.
- Tarımsal kooperatifler kırsal kesimde demokrasi kültürünü geliştirir.

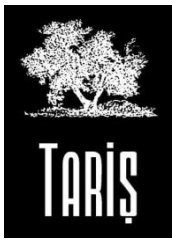
Tarım, gıda sanayi entegrasyonunun sağlanmasında kooperatifler

Kooperatiflerin tarımsal sanayi alanında faaliyete yönelmesi, toplumların tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sürecini de hızlandırmıştır. Özellikle az gelişmiş ülkeler kırsal kesimde kooperatiflerin sanayi ve ticari yatırımlarını arttırarak kalkınma çabası içine girmiştir.

Dünyada en yaygın tarım sanayi entegrasyon şekli kooperatifçiliktir. AB’de sistem, çiftçilerin kooperatifler üzerinden sanayi ile bağlantı kurması yönünde gelişmiş, böylece çiftçilerin hak ve çıkarları daha iyi şekilde korunmaya çalışıldığı gibi sanayinin ihtiyaçlarına uygun optimal rakamlar elde edilmiştir.

Kooperatifler kurdukları ticaret ve sanayi işletmeleri ile üretimden nihai tüketime entegrasyon sağlamakta, zincirin halkaları arasında yıkıcı rekabet yerine verimli bir işbirliği yolu açılmaktadır.

Tarım, gıda sanayi entegrasyonunun sağlanmasında kooperatifler

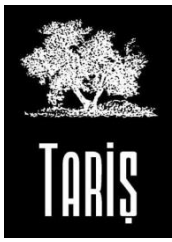

Üreticilerin gelir düzeyinin artmasında gelirin yaygınlaştırılmasında kooperatiflerin sanayi yatırımlarının etkisi bulunmaktadır.

Türkiye'deki duruma baktığımızda tarım sanayi entegrasyonu konusunda özellikle tarım satış kooperatifleri ve birliklerinin başarılı olduklarını görmekteyiz.

Ülkemizde; 51 ilde, 20 üründe faaliyet gösteren ve yaklaşık 300 bin üretici ortağa hizmet sunan tarım satış kooperatifleri ve bu kooperatiflerin bağlı olduğu 13 tarım satış kooperatifleri birlikleri tarım-sanayi entegrasyonuna sahip yapılarıyla üreticiden tüketiciye giden zincirin her halkasında faaliyet göstermektedir.

Trakyabirlik, Marmarabirlik, Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Birliği, Tariş Üzüm Birliği başlıca örnekleri oluşturmaktadır. Pankobirlik de tarımsal amaçlı Kooperatifler için başarılı bir örnektir.

İnovasyon ve dijitalleşmenin kooperatifler üzerindeki etkisi

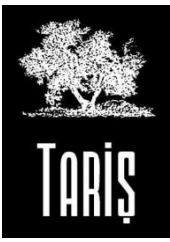

- Kooperatiflerin dijital teknolojileri kabullenme hususunda diğer bazı kuruluş ve sektörlerde olduğu gibi yeterince hızlı davranmadıkları açıktır.
- Kooperatifler küresel alanda olabilmek için teknolojik yeniliklere ayak uydurmalı, üretimin bütün aşamalarında teknolojik bilgilerden yararlanmalıdır. Teknolojiyi iyi kullanamayan kooperatifler yenilikçi ürünleri ortaya çıkarmakta zorluk yaşarlar.

Gelecekte;

- Kaynakları akılcı kullanan,
- Bilgiyi derleyen, işleyen, doğru yöneten,
- Amaçlara en uygun teknolojiyi belirleyip uygulamaya geçiren,
- Kamu, özel sektör ve üniversitelerle bilimsel konularda işbirliği yapan, AR-GE çalışmalarına önem veren,

Kooperatiflerin rekabet ve üretim gücü artacaktır.

Endüstri 4.0'ın kooperatifçiliğe etkisi

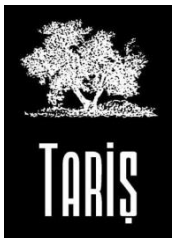

Endüstri 4.0 tüm işlemlerin birbiriyle iletişim halindeki makineler tarafından yürütüldüğü bir sistemdir.

Endüstri 4.0 Kooperatiflerin geleneksel çalışma yöntemlerinin teknoloji kullanılarak dönüştürülmesine yol açacaktır.

Gerekli mali kaynaklar ayrılarak profesyonel ekiplerle sistemin kurulması ve nitelikli kadroların kontrol ve kullanımında yürütülmesi sağlanabildiği ölçüde Kooperatifler başarılarını sürdürebilirler.

Kooperatiflerde teknolojilerin kullanımıyla bilgi hızlı bir şekilde elde edilip değerlendirilecek ve üretime gerekli müdahaleler yapılarak verim ve kalite arttırılacaktır.

Endüstri 4.0'ın kooperatifçiliğe etkisi

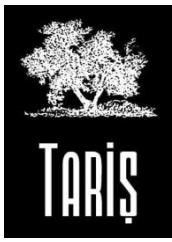

Tarım 4.0 Bilişim ve iletişim teknolojisinin tarımda uygulanmasıdır.

Dönüşümü başaran kooperatifler elde edilecek verilerin işlenmesi, analizi ve sentezini yaparak ortaklarına ulaştıracak, gerekli danışmanlık hizmetini sağlayacak böylece aynı zamanda bir bilgi merkezi görevini üstlenecektir. Kooperatifler, yeni teknolojiler ile artan kalite ve miktarlar sonucunda uluslararası pazarda rekabet avantajı kazanacaktır.

Mobil uygulamalar ile ortakların anında bilgilendirilmesi, iletişimi hızlandıran yeni teknolojiler, Kooperatiflerin kendi idari süreçlerini de iyileştirecek, ortakların yönetime katılımlarını arttıracak ve Kooperatife olan bağlılıklarını pekiştirecektir.

Yeni teknolojilerin kullanımı yeni nesilleri de Kooperatif ortaklığına özendirecek böylece üretimin devamlılığına katkıda bulunacaktır.

Sonuç

Kooperatifler; ekonomik özgürlük, gelir düzeyinde istikrar, üretimin sürekliliği, istihdam yaratma kapasitesi, tüketici yararına üretim, uluslararası rekabet koşullarına uyum, ekolojik tarım ve demokrasi kültürünün yaygınlaşması açısından önemli kuruluşlardır.

Dünyada son dönemlerde sık sık gündeme gelen iklim değişikliği, çevre sorunları, sürdürülebilir tarım, küresel ısınma, çölleşme, gıda krizi gibi konuların çözüm arayışlarında kooperatiflerden yararlanılmalıdır.